

Actieplan Starters 2009

*Gemeente Groningen
Dienst RO/EZ
December 2008*

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Ontwikkelingen over de afgelopen twee jaren	5
3.	Startersonderzoek 2008	8
3.1	Resultaten literatuuranalyse en kwantitatief onderzoek	8
3.2	Resultaten kwalitatief onderzoek	10
4.	Actieplan 2009	12
4.1	Uitgangspunten	12
4.2	Projecten	12
5.	Organisatie en financiën	16

Bijlagen

- A Ondervraagde ondernemers kwalitatief onderzoek
- B Samenvatting

1 Inleiding

Starters hebben een positieve invloed op de economische ontwikkeling van de stad en de regio. Ze leveren een bijdrage aan een dynamische, creatieve en innovatieve economie. Starters zijn een belangrijke banenmotor in onze economie. We hebben er dus alle belang bij dat het aantal starters blijft toenemen. Het stimuleren en ondersteunen van starters is daarom een belangrijk onderdeel van het Groningse economische beleid.

Groningen is een City of Talent. Een stad waar mensen de mogelijkheid krijgen om zich te ontplooiën en te ontwikkelen. Ook (startende) ondernemers. Groningen wil talentvolle ondernemers boeien en aan zich binden door de juiste voorwaarden te scheppen.

Bedrijvenloket

Zowel startende als gevestigde ondernemers kunnen terecht bij het gemeentelijk Bedrijvenloket voor alle overheidsgerelateerde vragen. Het loket streeft ernaar ondernemers zo goed mogelijk te ondersteunen door het aanbieden van een samenhangend pakket aan producten en diensten.

Het Bedrijvenloket heeft de volgende doelstelling:

'Het stimuleren van startend ondernemerschap en het versterken en behouden van ondernemerschap.'

Deze doelstelling kunnen we realiseren door:

- het verbeteren van onze dienstverlening;
- het optimaliseren van onze informatievoorziening;
- het initiëren en faciliteren van activiteiten passend bij de behoeften van Groninger ondernemers (netwerkrol).

Veel starters komen bij het Bedrijvenloket terecht als ze een eigen onderneming willen beginnen. Ze kunnen er terecht voor advies over huisvesting, het vinden van personeel en startkapitaal. Maar ook met vragen over regels en vergunningen.

Het Bedrijvenloket werkt intensief samen met verschillende organisaties. Binnen de gemeente bijvoorbeeld met de afdeling Zelfstandigen van de dienst SOZAWE (onder andere de BBZ-regeling voor starters met een uitkering) en de dienst OCSW (aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt). Verder werkt het Bedrijvenloket nauw samen met externe organisaties zoals de Kamer van Koophandel, de Belastingdienst, de NOM, Syntens, ROC's, de Rijksuniversiteit Groningen, Hanzehogeschool Groningen en het UMCG. Samen met deze partijen willen we onze krachten bundelen om een gunstig klimaat voor starters te creëren.

Benchmark

Hoe ondernemers het ondernemingsklimaat in de grote steden waarderen, blijkt uit de Benchmark Gemeentelijk Ondernemingsklimaat. Uit de benchmarks van de afgelopen jaren blijkt dat starters in Groningen de dienstverlening en informatievoorziening – onder andere via het Bedrijvenloket – als positief ervaren. De benchmarkrapportage over Groningen van 2007 laat zien dat ondernemers in de gemeente Groningen het ondernemingsklimaat hoger waarderen dan tijdens de nulmeting in 2005. Met dit resultaat scoort de gemeente Groningen hoger dan het gemiddelde van de deelnemende gemeenten¹.

Ambities

Ondanks deze positieve resultaten blijft ons ambitieniveau hoog. Wij blijven het noodzakelijk vinden om starters en ondernemerschap te helpen, ook gezien het belang ervan voor de mogelijke uitstroom van uitkeringsgerechtigden. Zoals we ook in de raadsbrief van 24 januari 2008 hebben aangekondigd, hebben we de aanbevelingen uit de benchmark ter harte genomen om de dienstverlening en de vindbaarheid van ons Bedrijvenloket verder te vergroten.

¹ Ecorys, Benchmark Gemeentelijk Ondernemingsklimaat 2007, Resultaten tussenmeting gemeente Groningen, Stadsrapportage, Rotterdam, januari 2008, p. 15

Actieplan Starters 2009

In samenwerking met de provincie Groningen hebben we laten onderzoeken hoe we onze dienstverlening het beste kunnen aanvullen en verbeteren. Hiervoor hebben we gekeken naar actuele startersontwikkelingen in de stad en de provincie Groningen.

We hebben een kwantitatief en kwalitatief onderzoek laten uitvoeren door onderzoeksbureau Het Register. Het kwalitatieve onderzoek bestond uit gesprekken met achttien ondernemers. Er is voor gekozen om juist ondernemers te bevragen die al een aantal jaren actief zijn, omdat zij de valkuilen van het ondernemerschap kennen. De bevindingen uit het onderzoek hebben we uitgewerkt in projecten voor 2009.

Het 'Actieplan Starters 2009' is op verzoek van de Raad geschreven en geeft inzicht in de projecten die in 2009 voor (startende) ondernemers gepland staan. Het actieplan vormt een aanvulling op onze reguliere dienstverlening voor starters vanuit het Bedrijvenloket.

Financiële crisis

Het onderzoek en de gesprekken zijn uitgevoerd in een periode dat de economie sterk veranderde. In het najaar van 2008 hebben we te maken gekregen met een financiële crisis. De impact van deze crisis op onze lokale economie is nog onduidelijk. Ook de exacte gevolgen voor onze starters zijn niet te voorspellen. We willen de mogelijke gevolgen van de crisis voor starters zo veel mogelijk beperken, voor zover dat in onze macht ligt. Dit doen we onder meer door middel van de projecten die in dit plan geformuleerd zijn. We blijven continu actief om de dienstverlening aan te sluiten op de behoeften van het bedrijfsleven en zullen actief nieuwe acties inzetten.

De kredietcrisis maakt eens te meer duidelijk dat externe factoren zeer bepalend zijn voor de ontwikkeling van de Groninger economie. We zijn ons ervan bewust dat de rol van de gemeente beperkt is.

Leeswijzer

In dit Actieplan starters 2009 benoemen we de initiatieven die de gemeente Groningen in 2009 wil nemen om het ondernemersklimaat voor starters verder te verbeteren. In hoofdstuk 2 beschrijven we enkele recente ontwikkelingen die een beeld geven van de huidige situatie. Hoofdstuk 3 bevat de resultaten van het Startersonderzoek dat we in 2008 hebben laten uitvoeren. Het actieplan is beschreven in hoofdstuk 4. Ten slotte gaan we in hoofdstuk 5 kort in op de organisatie en de financiën.

2 Ontwikkelingen over de afgelopen twee jaren

Als gemeente kunnen we er niet voor zorgen dat alle bedrijven slagen. Maar we kunnen er wel voor zorgen dat de slagingskans voor bedrijven zo groot mogelijk is. Onder andere door ondernemers de juiste informatie te geven en te helpen bij de problemen waar ze tegenaan lopen. Om dat goed te kunnen doen, hebben we inzicht nodig in de problemen en de succes- en faalfactoren van beginnende bedrijven. Met deze kennis kunnen we onze dienstverlening actualiseren en professionaliseren, zodat we onze talenten voor Groningen kunnen behouden. In dit hoofdstuk schetsen we enkele opvallende ontwikkelingen in hoofdlijnen.

Aantal ondernemingen

Voor de groei van onze werkgelegenheid is het van belang dat het aantal ondernemers blijft stijgen. Cijfers van de Kamer van Koophandel laten zien dat in de afgelopen jaren het aantal starters sterk is toegenomen (zie ook hoofdstuk 3). Zowel in de stad als in de provincie is er sprake van een flinke groei. Het valt echter niet altijd mee om een bedrijf draaiende te krijgen en te houden. Na een paar jaar houden veel starters het weer voor gezien. Om het aantal ondernemers te laten toenemen, zal de groep ondernemers die stopt, moeten afnemen. Dat kan door beginnende ondernemers die problemen ondervinden, vroegtijdig met raad en daad te ondersteunen.

Coaching en begeleiding

Starters hebben behoefte aan coaching en begeleiding. Onder andere de Kamer van Koophandel voorziet hierin. Ondernemers die een Wwb-uitkering hebben, komen voor coaching en begeleiding in aanmerking via het Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen (BBZ). In Groningen wordt een pilot microfinanciering opgezet in de krachtwijken en Ebbingekwartier, als onderdeel van het programma 'Hoogvliegers'. De pilot start in januari 2009. Iedere starter die behoefte heeft aan coaching en financiering kan hiervoor in aanmerking komen, dus ook de starter zonder uitkering.

Ondernemerschap en onderwijs

Ondernemerschap in het onderwijs is en blijft een belangrijk onderwerp. Om de aansluiting tussen het onderwijs en het bedrijfsleven zo optimaal mogelijk te maken, zijn goede contacten zeer belangrijk. Hierdoor kan er beter kennis uitgewisseld worden en zijn er meer mogelijkheden om stageplekken te creëren. Het oprichten van het Ondernemerstrefpunt op bedrijventerrein Zuidoost (gestart in 2008) vormt een fysieke aanzet hiervoor.

Ook binnen de onderwijsinstellingen zelf is ondernemerschap belangrijk geworden. De instellingen besteden steeds meer aandacht aan het ontwikkelen van de capaciteiten die nodig zijn om een goede ondernemer te worden. Zo heeft de Rijksuniversiteit Groningen een minor Ondernemerschap en de Hanzehogeschool een lectoraat Creërend ondernemerschap. Op de ROC's lopen aparte projecten om ondernemerschap onder leerlingen te stimuleren. Twee voorbeelden van deze projecten zijn de Ondernemersacademie en Stichting Ambassadors. Ook in het vmbo wordt ondernemerschap gestimuleerd. Onlangs is op De Hamrik een pilotproject met succes afgerond waarbij een ondernemende houding werd onderwezen aan zowel leerlingen als docenten. Nu wordt gekeken naar subsidiemogelijkheden om het project ook op andere vmbo-scholen te introduceren. Trekker van het project is Advisor; de beleidsmedewerker onderwijs-arbeidsmarkt (werkzaam bij de dienst OCSW) coördineert.

Tot slot zoeken we actief naar subsidiemogelijkheden om onderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar te laten aansluiten, bijvoorbeeld de Beroeps in Bedrijf-subsidie.

Akkoord van Groningen

Het stimuleren van ondernemerschap is binnen het Akkoord van Groningen een apart thema. Ondernemerschap en kennisvalorisatie worden meer aan elkaar gekoppeld. Dit is bij de strategische werkconferentie Akkoord van Groningen (november 2008) nader uitgewerkt.

Een nieuwe ontwikkeling binnen de gemeente is de inzet op kennis en innovatie. Hiermee geeft de gemeente een impuls aan de kenniseconomie. Een kenniseconomie is eerst en vooral een

economie die het vermogen heeft te innoveren en dus creatief is. Het belang van creativiteit voor ondernemers neemt dus toe. Door creativiteit toe te voegen aan producten en diensten wordt de concurrentiepositie van bedrijven verbeterd. Hierbij kunnen de creatieve bedrijven in de stad, zoals reclamebureaus en drukkerijen, een rol spelen. De creatieve bedrijven en het reguliere bedrijfsleven vormen nu nog twee werelden die onvoldoende elkaars taal spreken. Door deze meer naar elkaar toe te halen en meer samen te werken, worden er kansen gecreëerd die de economie positief beïnvloeden.

Huisvesting voor ondernemers

Het aanbod op de kantorenmarkt in Groningen is nog steeds ruim. Dit zegt echter niet veel over de kwaliteit, de locatie, de mogelijkheden en functionaliteit van de ruimte. Daarom heeft de gemeente onderzoeksbureau ETIN in 2008 een onderzoek laten uitvoeren naar de huisvesting van creatieve ondernemingen². Uit dit onderzoek kwam duidelijk naar voren dat vraag en aanbod van kantoorruimte niet goed op elkaar aansluiten. Er is een toenemende vraag naar geschikte bedrijfshuisvesting met een oppervlakte kleiner dan 500m², vooral in de creatieve sector. Meer dan 40 procent van de bedrijven vindt het huidige bedrijfspand te klein. Verder laat de representativiteit van het pand te wensen over. Volgens 20 procent van de ondervraagde ondernemers kan de functionele indeling beter.

Creatieve ondernemers vinden dat hun bedrijfspand of kantoorruimte multifunctioneel en flexibel moet zijn. Verder wil een groot deel van deze ondernemers met een bedrijf in het centrum van Groningen en niet op een bedrijventerrein of kantoorlocatie. Deze ondernemers vinden het ook belangrijk dat wonen en werken kan worden gecombineerd. Zij wensen een gemiddeld vloeroppervlak van circa 200m². Meer dan de helft van de ondervraagden heeft dit niet tot zijn beschikking.

Uit het onderzoek blijkt dat veel bedrijven zouden willen verhuizen. Dit zijn vooral bedrijven die nu nog vanuit huis werken. Voor deze ondernemers is een verhuizing vaak een grote stap vanwege de hoge huurprijzen en langdurige huurcontracten. Bedrijfsmakelaars houden nog onvoldoende rekening met de bezwaren van starters. Op dit moment ziet het er ook niet naar uit dat dit vanzelf verandert. Wanneer alle bedrijven hun verhuisplannen daadwerkelijk uitvoeren, dan levert dit een vraag op van circa 26.000 m² naar kantoorruimte en circa 4.000 m² naar praktijk- en atelierruimte. Deze huisvestingsbehoefte kennen we ook uit onze eigen ervaringen. Steeds vaker krijgen we verzoeken van kleine bedrijven om te bemiddelen in huisvesting. Zij zijn zo gegroeid dat ze op hun huidige locatie uit hun jasje groeien. De stap naar de reguliere markt is echter nog groot.

Allochtonen en ondernemerschap

De stad Groningen kent relatief veel allochtone starters. In 2006 was 15 procent van de starters van allochtone afkomst. In de provincie was dat 11 procent. Steeds meer allochtonen zien het hebben van een eigen bedrijf als een goed alternatief voor loondienst of een uitkering. Sinds 2005 is er een grote groei van startende allochtone ondernemers o.a. in de bouw.

We willen allochtonen stimuleren een eigen onderneming te starten. Voor allochtonen wordt zelfstandig ondernemerschap steeds meer een alternatief voor loondienst of een uitkering. Naar verwachting bevat de allochtone bevolkingsgroep nog een groot potentieel aan ondernemers. We sluiten hiermee aan op de notitie 'Kleur de Arbeidsmarkt', waarin vijf maatregelen worden genoemd om meer allochtonen met een uitkering een eigen onderneming te laten beginnen³. Onlangs is in de gemeenteraad van de gemeente Groningen de stand van zaken van het project besproken.⁴ Ook het project 'Kansrijk Ondernemerschap' in de Groningse krachtwijken sluit hierbij aan. Deze wijken vormen een kraamkamer voor ondernemerschap en in het bijzonder voor allochtone ondernemers.

² Etin, Groningen = Creatieve stad, eindrapport, 's-Hertogenbosch, 6 mei 2008, p.

³ Kleur de arbeidsmarkt, plan van aanpak om meer allochtone Stadlers duurzaam aan het werk te krijgen, sozawe, 2007 p.7

⁴ Stand van zaken project Kleur de Arbeidsmarkt, besproken raadscommissie Werk en Inkomen 8 oktober 2008 en 29 oktober in de gemeenteraad van Groningen.

Bedrijfsopvolging

Door de toenemende vergrijzing zoeken steeds meer bestaande ondernemers naar een geschikte opvolger. Bedrijfsopvolging is een complex proces. Er zijn veel verschillende factoren waarmee rekening moet worden gehouden. Het zoeken van de juiste kandidaat voor de overname is een essentiële, zowel vanuit het perspectief van de starter als van de ondernemer.

Onlangs is er een pilot geweest rond bedrijfsopvolging in de binnenstad. Hieruit blijkt onder andere dat het lastig is om aan geschikte kandidaten te komen en dat het moeilijk is om financiering hiervoor te regelen. Banken nemen op dit moment (eind 2008) liever geen risico's. Als gemeente kunnen we hierin een bemiddelde rol gaan spelen. In 2009 kijken we of bij andere partijen (zoals de NOM en KvK) voldoende draagvlak is om dit thema op te pakken.

3 Startersonderzoek 2008

In samenwerking met de provincie hebben we in de eerste helft van 2008 een onderzoek laten uitvoeren naar starters en doorgroeiërs. Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoeksbureau Het Register. Eerst beschrijven we de resultaten van de literatuuranalyse en het kwantitatieve onderzoek (paragraaf 3.1) daarna de resultaten van het kwalitatieve onderzoek, waarvoor achttien ondernemers zijn geïnterviewd.

3.1 Resultaten literatuuranalyse en kwantitatief onderzoek

Voor het startersonderzoek 2008 is een korte literatuuranalyse gedaan naar de algemene achtergrond van startende ondernemers. Ook is er een kwalitatief onderzoek uitgevoerd waarbij gegevens van de Kamer van Koophandel en het provinciaal vestigingenregister zijn geanalyseerd. In deze paragraaf volgen de belangrijkste resultaten van deze twee onderdelen.

Meer animo voor ondernemerschap

Steeds meer mensen hebben belangstelling om een eigen onderneming te beginnen. Men ziet ondernemerschap als een uitdaging, maar ook als een mogelijkheid om werk en privé beter met elkaar te combineren. Ondernemerschap past goed in de huidige tijdgeest. De mensen willen zichzelf meer en meer ontplooiën, ze willen graag eigen baas zijn en willen voor zichzelf een interessante baan creëren.

Profiel starters

Van de starters is gemiddeld 70 procent man. Vrouwen beginnen vaker in de sectoren dienstverlening en detailhandel. In de provincie Groningen heeft ongeveer 11 procent van de starters een niet-Nederlandse achtergrond. In de stad Groningen is dit 15 procent. In de stad is 39 procent van de starters jonger dan 30 jaar. De gemiddelde leeftijd is 36-37 jaar. Jonge starters beginnen vaak in de facilitaire dienstverlening (ICT, adviesbureaus). De meeste starters werken eerst een paar jaar in loondienst en beginnen vanuit deze situatie met hun eigen bedrijf.⁵ Er zijn maar weinig starters die gelijk vanuit school beginnen.

Opleidingsniveau steeds hoger

De literatuuranalyse wijst uit dat het opleidingsniveau van de starters de afgelopen vijftien jaar is veranderd. Vijftien jaar geleden had 30 procent van de starters een hbo- of universitaire opleiding. Nu geldt dat voor 50 procent van de starters.

Eenvoudiger starten bij klein startkapitaal

Voor bepaalde type bedrijven is starten vrij eenvoudig. Vaak is een klein startkapitaal voldoende en sommige starters zijn voor hun inkomen niet volledig afhankelijk van de inkomsten uit het eigen bedrijf. Ook starters die vanuit huis beginnen, kunnen in de meeste gevallen met een relatief klein kapitaal beginnen. Starters die een ruimte moeten huren of kopen, hebben meer geld nodig om te beginnen. Dit geldt voor ongeveer een derde van de starters.

Starters creëren werkgelegenheid

Startende ondernemingen creëren ook werkgelegenheid. Gemiddeld komen er 5,37 banen voort uit nieuw opgerichte bedrijven. Dit cijfer is gebaseerd op het aantal bedrijven dat in 2001 gestart is en na vier jaar nog bestond. 8 procent van de bedrijven heeft tien of meer medewerkers in dienst. Meer dan 60 procent van de bedrijven heeft geen personeel.

Aantal starters gegroeid

In 2007 werden bij de Kamer van Koophandel 1.655 nieuwe bedrijven ingeschreven met de hoofdvestiging in de gemeente Groningen. Dit is het hoogste aantal van de afgelopen jaren (zie tabel 3.1). De groei van het aantal starters sinds 2003 zet zich hiermee verder voort. Met deze aantallen voldoen we ruimschoots aan de doelstelling van minstens 700 starters per jaar.

⁵ Onderzoeksbureau het Register: Gesprekken met Ondernemers: wie en waarom?

Tabel 3.1: Aantal starters, 2000-2008

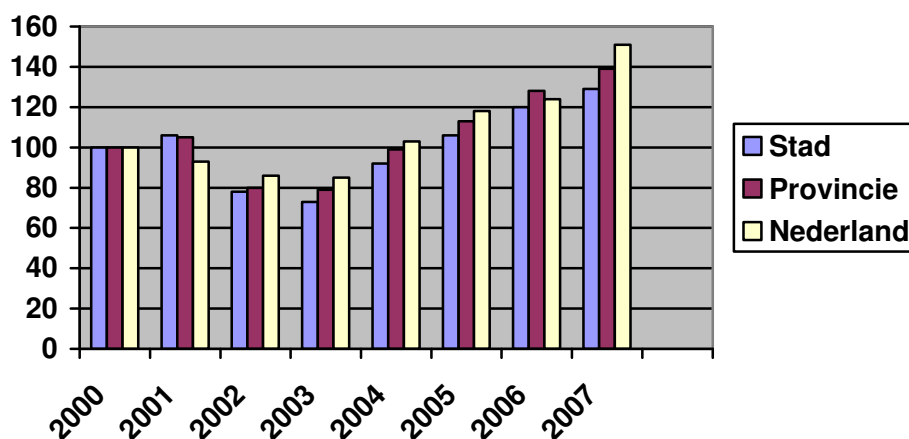
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stad	1.281	1.361	1.003	936	1.180	1.362	1.538	1.655
Provincie	2.980	3.115	2.384	2.364	2.964	3.370	3.818	4.135
Nederland	63.715	58.940	54.490	54.047	65.353	75.141	78.967	96.506

Bron: Kamer van Koophandel

In totaal is het aantal starters in Groningen in de periode 2000-2007 met 29 procent toegenomen. In de provincie Groningen was de groei nog groter: 39 procent. Deze groeicijfers blijven echter achter bij de landelijke cijfers. Landelijk was er een groei van 51 procent. In de jaren 2001-2003 nam de groei sterk af, als gevolg van de economische recessie. In 2004 was het aantal starters weer ongeveer op het niveau van 2000.

Grafiek 1 geeft de groei van het aantal starters in stad, provincie en heel Nederland grafisch weer. Om de ontwikkelingen in het aantal starters beter met elkaar te kunnen vergelijken, hebben we de aantallen (zie tabel 3.1) geïndexeerd. Daarbij hebben de aantallen van het jaar 2000 het indexcijfer 100 gekregen.

Grafiek 1: Starters in indexcijfers, 2000-2008

Succes- en faalfactoren

Of een onderneming een succes wordt, wordt veelal bepaald door een paar zaken, zoals de lengte van de voorbereidingstijd, de kennis van de branche en inzicht in de markt. Meer kans op succes hebben bedrijven die beginnen met een groter startkapitaal, een BV worden en een grotere omzet kunnen draaien. Ook starters die al eerder ondernemer zijn geweest, hebben een hogere slagingskans. Dat geldt ook voor starters die bij hun oude werkgever met een vertrekpremie vertrekken en enkele klanten meenemen.

Niet alle starters slagen erin om de onderneming draaiende te houden. Ongeveer 10 procent van de starters houdt er na een jaar alweer mee op. Na twee jaar is dit 25 procent en na ongeveer zes jaar is 60 procent van de bedrijven ermee gestopt. Tussen het tweede en het derde jaar is een piek te zien in het aantal opheffingen. 35 procent maakt weer een nieuwe start.

De reden om de onderneming te stoppen, is meestal niet een faillissement. Vaak ziet de ondernemer te weinig perspectief, is er sprake van een overname of gaan de zaken juist te goed. In vergelijking met de provincie worden in de stad Groningen relatief meer bedrijven na één jaar of enkele jaren opgeheven. Dit heeft mogelijk te maken met het relatief grote aantal jonge starters in de stad. Deze groep is door gebrek aan ervaring en kennis in de sector minder succesvol.

Knelpunten

Ongeveer tweederde van de starters ervaart geen knelpunten bij het opstarten van hun bedrijf, zo bleek uit een onderzoek uit 2003.⁶ Dit heeft te maken met de bescheiden schaal waarop de meeste starters beginnen (vanuit huis). De overige starters noemden als knelpunten: ongunstige economische omstandigheden, specifieke problemen in de sector, acquisitie, grote concurrentie, informatievoorziening en procedures, belastingen en facturen die niet tijdig betaald worden.

3.2 Resultaten kwalitatief onderzoek

De resultaten van het literatuuronderzoek en het kwantitatieve onderzoek vormden de basis voor het kwalitatieve vervolgonderzoek. Daarin zijn we achttien ondernemers uit de stad geïnterviewd. Deze achttien ondernemers zijn enkele jaren bezig, zijn goed door de opstartfase gekomen en hebben een begin gemaakt met groei. Via persoonlijke gesprekken zijn we dieper ingegaan op de problemen die starters ondervinden. Uit het cijfermateriaal kwam namelijk duidelijk naar voren dat er na twee à drie jaar een piek is in het aantal bedrijven dat ermee ophoudt. Ook behoeften van de starters en de rol die zij die voor de overheid zien weggelegd, kwamen aan bod. Zie bijlage A voor de lijst geïnterviewde ondernemers.

Dit deel van het onderzoek was erop gericht om duidelijk te krijgen waar starters tegenaan lopen, wat ze nodig hebben, waarom ze succesvol zijn of waarom juist niet en wat voor rol de gemeente en provincie moeten spelen om de kans te vergroten dat starters daadwerkelijk slagen.

Startfase is ook natuurlijke selectie

In de meeste gesprekken komt naar voren dat het opzetten van een bedrijf de verantwoordelijkheid is van de ondernemer zelf en niet van de overheid. Door eigenhandig een bedrijf op te zetten, bewijs je als starter dat je het in je hebt om een goede ondernemer te worden. Starten is een natuurlijk selectieproces: de echte ondernemers vinden hun weg naar financiers en subsidies, weten de regels te doorgronden en veroveren hun plaats op de markt. Wanneer de overheid te veel de hand van de starter gaat vasthouden, wordt het 'natuurlijke selectieproces' geweld aan gedaan. Ondernemers moeten op eigen benen kunnen staan en juist in de beginfase leren ze zichzelf te redden. Het is een harde leerschool die nodig is om het bedrijf goed te laten lopen. Startende ondernemers zullen ermee moeten leren leven dat het krijgen van voldoende startkapitaal lastig is en er veel regels bestaan.

Informatievoorziening beter stroomlijnen

De ondernemers vinden dat er veel informatie voorhanden is, maar dat dit op te veel verschillende plekken te vinden is. De informatie is versnipperd en bovendien is het voor starters lastig te achterhalen wat voor hen het juiste advies is. Startende ondernemers raken hierdoor het spoor bijster. De ondernemers zijn van mening dat de overheid (gemeente) een bijdrage kan leveren aan een doelmatige informatievoorziening. De gemeente zou bijvoorbeeld de informatie kunnen stroomlijnen op het gebied van aanbod, de uitleg van regels, beschikbare subsidies en contacten met verschillende netwerken.

Coaching meer op maat

Starters én doorstarters hebben behoefte aan een coach of mentor. De ervaringen hiermee lopen uiteen. Het succes van coaching en begeleiding blijkt afhankelijk van een persoonlijke klik tussen de ondernemer en de coach. Bovendien werkt dit alleen als de coach affiniteit heeft met de dagelijkse praktijk van de ondernemer. Coaching en begeleiding kan goed werken, maar moet wel op maat zijn.

Startbudget voor opstartkosten

Ondernemers merken op dat ze in de beginfase voor veel kosten komen te staan. Het gaat deels om algemene opstartkosten voor bijvoorbeeld visitekaartjes, een website, coaching, et cetera. Zij zouden hiervoor graag een startbudget willen ontvangen. Dit zou bijvoorbeeld besteed kunnen worden bij andere startende ondernemer om deze op gang te helpen.

⁶ Bruins, A. (EIM), /Starten in de recessie. Startende ondernemers in 2003/. Zoetermeer, juli 2004. Hoofdstuk 6, pagina 25.

Financiering en subsidies toegankelijk maken

Startende ondernemers hebben weinig zicht op de financieringsmogelijkheden. Bovendien missen zij de capaciteit om de mogelijkheden grondig te onderzoeken. Daardoor is het voor hen erg lastig om aanspraak te maken op subsidies. De ondernemers denken dat de gemeente meer inzicht hierin zou kunnen verschaffen door kleinere bedrijven en starters beter in te lichten. Bijvoorbeeld over de mogelijkheden van de innovatievouchers.

Netwerken helpen opstarten

Voor startende ondernemers is het lastig om aan potentiële opdrachtgevers of klanten te komen. Een goed netwerk is hiervoor onontbeerlijk. De ondernemers zijn van mening dat de gemeente en de provincie het voortouw kunnen nemen om starters te introduceren in hun eigen netwerken en bij gevestigde ondernemers. Zij vinden het daarbij belangrijk dat ondernemers samengebracht worden die iets gemeenschappelijk hebben of dezelfde interesses delen, zoals de biomedische industrie.

Huisvesting flexibel maken

De ondernemers noemen ook de huur van kantoorruimte als een struikelblok. De huurprijzen vormen een groot risico in de aanloopfase. Bovendien hebben huurcontracten voor starters een veel te lange looptijd. Starters hebben behoefte aan representatieve en flexibele huisvesting die niet te groot of te duur is. Voor een verhuurder kan het interessant zijn om zijn pand aan een starter te verhuren tegen een lagere huurprijs totdat er zich een huurder meldt die meer wil betalen. De gemeente zou starters en verhuurders/makelaars met elkaar in contact kunnen brengen.

Personeel aannemen minder risicovol maken

Voor menig ondernemer is het aannemen van personeel een risico. Door het ontslagrecht komen ze er namelijk niet zo gemakkelijk meer vanaf. Dat is wel belangrijk, omdat een startende onderneming geen grote buffer heeft voor mindere tijden. De ondernemers stellen daarom voor dat de gemeente een fonds in het leven roept waarop kleine bedrijven een beroep kunnen doen als personeel ziek of arbeidsongeschiktheid wordt. Kleine bedrijven lopen hierdoor minder risico en zullen hierdoor eerder geneigd zijn personeel aan te nemen. Een ander knelpunt hierbij is het tekort aan goed geschoold technisch personeel.

Opdrachten gunnen aan starters

Bij aanbestedingsprocedures is het voor kleine bedrijven lastig om te concurreren met grote bedrijven. Op die manier is het moeilijk om de gemeente en de provincie als opdrachtgever binnen te halen. De ondervraagde ondernemers dagen daarom de gemeente en de provincie uit om jaarlijks een minimum aantal opdrachten aan starters of kleine bedrijven te gunnen, beneden de drempelbedragen. Met de gemeente of provincie als klant of opdrachtgever, is het voor een starter weer iets eenvoudiger om nieuwe klanten binnen te krijgen. Dit heeft voor de stad als voordeel dat de kleine creatieve en/of zakelijke talenten aan de stad en regio gebonden worden.

Gemeente als regievoerder

De ondernemers roepen de gemeente op de verschillende initiatieven te bundelen. Pak als gemeente de rol op als regievoerder. Onderneem daadwerkelijk actie en maak duidelijk wat concreet de uitkomst is.

4 Actieplan 2009

Op basis van de uitgevoerde onderzoeken en de gesprekken met de ondernemers, hebben we een actieplan opgesteld voor 2009. Eerst bespreken we de uitgangspunten (paragraaf 4.1), daarna de concrete projecten (paragraaf 4.2).

4.1 Uitgangspunten

Zoals gemeld in de inleiding willen we onze doelstellingen om startend ondernemerschap te stimuleren, bereiken door:

- het verbeteren van onze dienstverlening;
- het optimaliseren van onze informatievoorziening;
- het initiëren en faciliteren van activiteiten passend bij de behoeften van Groninger ondernemers (netwerkrol).

Verbeteren dienstverlening

We willen de groei van het aantal starters verder stimuleren. Dat doen we onder meer door te zorgen voor beter op maat gesneden coaching en begeleiding. Ondernemerschap moet hierdoor meer dan nu een logisch alternatief worden van loondienst. Starters met een Wwb-uitkering komen via de BBZ (Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen) automatisch in aanmerking voor begeleiding. We gaan samen met de dienst SOZawe bekijken of ook mensen zonder een uitkering begeleiding kunnen krijgen. Hierbij kijken we ook naar ondernemerschap in de wijk (onderdeel van het programma 'Hoogvliegers' om het wonen en werken in de wijken te verbeteren) en naar het stimuleren van ondernemerschap onder doelgroepen⁷. Ook studenten stimuleren we een bedrijf te beginnen.

Optimaliseren informatievoorziening

We willen onze informatievoorziening verder verbeteren door nog sterker in te zetten op internet. Vooral starters maken van dit kanaal gebruik. We willen de ondernemers een zo volledig mogelijk overzicht bieden van het aanbod, zoals de mogelijkheden bij de Kamer van Koophandel. Sinds het project Overheidsloket 2000 werkt de afdeling Economische Zaken intensief samen met de Kamer van Koophandel en de Belastingdienst en vindt er regelmatig afstemming plaats. Enkele voorbeelden van deze samenwerking zijn de maandelijks gesprekken van de Kamer van Koophandel en Belastingdienst bij het bedrijvenloket, de gemeenschappelijke voorlichtingsbijeenkomsten voor starters en de samenwerking bij beurzen zoals de Startersdag en Plaza Migranta.

Ook willen we starters meer inzicht in financiële maatregelen bieden. Starters hebben vaak behoefte aan een relatief kleine financiering (minder dan 25.000 euro) voor opstartkosten. Tot nu toe kunnen alleen starters met een Wwb-uitkering via de BBZ in aanmerking komen voor een krediet van de gemeente. Andere starters zijn aangewezen op banken, maar vooral laagopgeleide starters en starters met een allochtone achtergrond komen minder snel voor een krediet in aanmerking. Zij kunnen de bank weinig zekerheid bieden en banken kunnen de risico's van de financiering moeilijk beoordelen. We willen financiële mogelijkheden zoals de BBZ-regeling beter bekend maken bij bestaande ondernemers. Ondernemers die tijdelijk financiële problemen hebben, kunnen hierop aanspraak maken. Nog te vaak komen ondernemers pas in een laat stadium om hulp vragen, of doen dat helemaal niet. Andere regelingen zijn bijvoorbeeld F-linc van de NOM (www.f-linc.nl/main.php).

Activiteiten initiëren passend bij de behoefte

We inventariseren doorlopend waaraan ondernemers in de gemeente behoefte hebben. Samen met andere organisaties proberen we hiervoor een passend aanbod te verzorgen.

4.2 Projecten

⁷ Hoogvliegers in de wijk, programmavoorstel kansrijk ondernemerschap in de Groningse Krachtwijken, gemeente Groningen, september 2008

Als uitwerking van de uitgangspunten hebben we enkele projecten gedefinieerd. Deze projecten, die in principe starten in 2009, leveren op onderdelen een bijdrage aan het stimuleren van startende en gevestigde ondernemers. Tabel 4.1 bevat een overzicht van alle projecten. Daarna worden de projecten kort beschreven. Dit overzicht is niet uitputtend. Uiteraard zijn er nog veel meer projecten in Groningen en omgeving die bijdragen aan een oplossing. Wij hebben ervoor gekozen hier alleen de meest belangrijke te benoemen.

Subdoelstelling	Thema	Projecten	Doelen
1. Verbeteren dienstverlening	Coaching en begeleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Microfinanciering, gekoppeld aan coaching en begeleiding 	Starters zonder uitkering komen in aanmerking voor coaching.
	Financiering	<ul style="list-style-type: none"> • Microfinanciering • Square One 	Starters en studenten krijgen toegang tot kredietmogelijkheden.
	Opdrachten	<ul style="list-style-type: none"> • Notitie opdrachten jonge bedrijven 	Gemeente geeft jonge bedrijven meer kans op opdrachten.
	Ondernemerschap en Onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • Ondernemerstrefpunt Zuidoost • Ondernemeracademie • Business Ambassadors 	Onderwijs en bedrijfsleven sluiten beter op elkaar aan.
	Huisvesting en begeleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek haalbaarheid incubator 	Jonge ondernemingen krijgen betere overlevingsmogelijkheden.
2. Verbeteren informatievoorziening	Informatievoorziening	<ul style="list-style-type: none"> • Mind Your Business • Ondernemershuis 	Starters hebben toegang tot een betere informatievoorziening.
	Financiering en subsidies	<ul style="list-style-type: none"> • Actieve voorlichting over BBZ-regeling 	Ondernemers zijn beter op de hoogte van de financieringsmogelijkheden.
	Huisvesting	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren doorverwijsfunctie huisvesting kleine bedrijven 	Kleine bedrijven vinden betere huisvesting.
3. Netwerken	Personeel	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek naar campagne werving technisch personeel 	Bedrijven zijn slagvaardiger in aantrekken technisch personeel.
	Netwerken	<ul style="list-style-type: none"> • Bijeenkomsten politiek en starters 	Starters en politiek maken kennis met elkaar.

Tabel 4.1: Actieplan starters 2009

Verbeteren dienstverlening

Pilot microfinanciering

In de pilot Microfinanciering (onderdeel van het programma 'Hoogvliegers') krijgen alle starters in de Vogelaarwijken en het Ebbingekwartier toegang tot een krediet van maximaal 35.000 euro. Ook komen deze starters in aanmerking voor coaching en begeleiding. Met deze pilot worden ook allochtonen bereikt en starters zonder uitkering die in de bestaande regelingen tussen wal en schip vallen. De pilot gaat in januari 2009 van start.

Verantwoordelijkheid	Project Microfinanciering en het Ondernemershuis
----------------------	--

Project Square One

Groningen wil als echte studentenstad meer mogelijkheden geven aan studenten om voor zichzelf te beginnen. Project Square One is een investeringsfonds dat ondernemerschap onder studenten stimuleert. Het project richt zich op studenten hbo en wo en pas afgestudeerden. Om deel te kunnen nemen aan het project, moet het (op te richten) bedrijf een grote potentie hebben.

Verantwoordelijkheid	Projectorganisatie Square One
----------------------	-------------------------------

Notitie opdrachten voor jonge bedrijven

De gemeente gaat een notitie schrijven over opdrachten voor jonge bedrijven. Dit moet de gemeentelijke organisatie bewuster maken van deze doelgroep. De gemeente Groningen is een belangrijke opdrachtgever voor het bedrijfsleven. Voor starters is het vaak moeilijk om aan de bak te komen. Voor opdrachten beneden de aanbestedingsgrens is het mogelijk een jong bedrijf in te schakelen.

Verantwoordelijkheid	RO/EZ, afdeling EZ
----------------------	--------------------

Ondernemerstrefpunt

Op 10 november 2008 is het Ondernemerstrefpunt op bedrijventerrein Zuid-Oost geopend. Dit fysieke trefpunt brengt onderwijs en bedrijfsleven bij elkaar. Bedrijven en scholen kunnen hier bijvoorbeeld afspraken maken over stageplaatsen.

Verantwoordelijkheid	Ondernemerstrefpunt
----------------------	---------------------

Ondernemersacademie

Op de Ondernemersacademie worden mbo-leerlingen die in de eindfase van hun opleiding zitten, voorbereid op het opzetten van een eigen bedrijf. Ze worden hierbij begeleid door een personal coach die zelf ondernemer is. De Ondernemersacademie is ontwikkeld door het Noorderpoortcollege en het Groninger bedrijfsleven.

Verantwoordelijkheid	Noorderpoortcollege
----------------------	---------------------

Business Ambassadors

De Business Ambassadors zijn professionals uit het bedrijfsleven die hun vakgebied of beroepsgroep promoten in het onderwijs. Hierdoor krijgen leerlingen een breder beroepsperspectief en ontstaat er een betere afstemming tussen theorie en praktijk. De ambassadeurs versterken de duurzame relatie tussen onderwijs en bedrijfsleven.

Verantwoordelijkheid	Projectorganisatie Business Ambassadors
----------------------	---

Onderzoek haalbaarheid incubator

We gaan in 2009, samen met de partners uit het Akkoord van Groningen, onderzoeken of een nieuwe incubator in de stad Groningen haalbaar is. Een incubator is een broedplaats voor ondernemers en ondernemingen, die tot doel heeft om veelal jonge startende bedrijven te ondersteunen om een gezonde, goed draaiende onderneming te worden. De bedrijven krijgen toegang tot een geïntegreerd pakket diensten, waaronder bijvoorbeeld werkruimte, faciliteiten, coaching, advies, een persoonlijk netwerk en vooral: financiering. In het verleden zijn er in de stad Groningen onder andere incubators geweest voor bedrijven in de ICT-sector en in de Puddingfabriek.

Verantwoordelijkheid	RO/EZ, afdeling EZ
----------------------	--------------------

Verbeteren informatievoorziening*Mind Your Business*

Het project Mind Your Business zet op een creatieve en vernieuwende wijze een interactief internetplatform op waarop alle kennis op het gebied van ondernemerschap in Groningen overzichtelijk samenkomt. Hierdoor moet de grote hoeveelheid informatie die nu nog versplinterd is, toegankelijker worden voor startende ondernemers.

Verantwoordelijkheid	Projectorganisatie Mind Your Business
----------------------	---------------------------------------

Ondernemershuis

Het Ondernemershuis wordt een fysiek steunpunt voor startende en zich oriënterende ondernemers die zich willen vestigen of gevestigd zijn in De Hoogte of de Korrewegwijk. Hiermee wordt de drempel tot informatie verlaagd, ook voor allochtonen die een bedrijf willen starten. Zie voor meer informatie de notitie 'Hoogvliegers in de Wijk'.⁸

Verantwoordelijkheid	Projectorganisatie Ondernemershuis
----------------------	------------------------------------

Actieve voorlichting BBZ

De bekendheid onder bestaande ondernemers over het Besluit Bijstand Zelfstandigen (BBZ) moet vergroot worden. Hierdoor kunnen de ondernemers bij moeilijkheden in een vroeg stadium worden geholpen.

Verantwoordelijkheid	SOZAWE, Afdeling Zelfstandigen
----------------------	--------------------------------

Verbeteren doorverwijsfunctie huisvesting kleine bedrijven

We gaan onze informatievoorziening over huisvesting voor kleine bedrijven verbeteren. Hierdoor moet onze doorverwijsfunctie beter uit de verf komen. Hiervoor is het nodig dat we onze contacten met bedrijfsmakelaars aanhalen.

Verantwoordelijkheid	ROEZ, afdeling EZ
----------------------	-------------------

Netwerken*Onderzoek naar campagne werving technisch personeel*

We willen in 2009 uitzoeken of er behoefte is aan een gemeenschappelijke campagne om technisch personeel te werven voor technische bedrijven in de stad. Het aanbod aan goed technisch personeel is schaars, waardoor het vooral voor kleine bedrijven moeilijk is goede medewerkers aan te trekken. Door meer samen te werken, bijvoorbeeld door gezamenlijk te adverteren onder de vlag van City of Talent, kan er slagvaardiger worden opgetreden. Voor dit onderzoek zoeken we samenwerking met het Akkoord van Groningen. We kunnen aanhaken bij een breder onderzoek naar ontwikkelingen op de regionale arbeidsmarkt, met speciale aandacht voor hogeropgeleiden. Dit onderzoek moet uitmonden in een stevige analyse, inclusief aanbevelingen, als coproductie van de Kenniskring Arbeidsmarkt van de Hanzehogeschool, de regionaal economen van de RUG, Bureau Onderzoek van de gemeente en Noorderlink.

Verantwoordelijkheid	RO/EZ, afdeling EZ en SOZAWE
----------------------	------------------------------

Bijeenkomsten politiek en starters

Het Bedrijvenloket gaat bijeenkomsten organiseren waarin starters kennis maken met het college van B&W en de gemeenteraad. Dit moet de afstand tot de politiek verkleinen. Ook kunnen de starters met elkaar kennismaken. Voor deze bijeenkomsten nodigen we alle bedrijven uit die zich in de voorafgaande periode bij de Kamer van Koophandel hebben ingeschreven.

Verantwoordelijkheid	ROEZ, afdeling EZ
----------------------	-------------------

⁸ Gemeente Groningen, Hoogvliegers in de wijk, Programmavoorstel kansrijk ondernemerschap in de Groningse Krachtwijken, september 2008.

5 Organisatie en financiën

In dit slothoofdstuk gaan we kort in op de organisatie en de financiering.

Het Bedrijvenloket heeft zich tot doel gesteld om startend ondernemerschap te stimuleren en het ondernemerschap in Groningen te versterken en te behouden. De projecten in dit Actieplan 2009 leveren hieraan een bijdrage.

Bij een deel van deze projecten is het Bedrijvenloket zelf de uitvoerder. Er zijn ook projecten die door een andere partij worden uitgevoerd en waarbij het Bedrijvenloket een (financiële) bijdrage levert. Het Bedrijvenloket is beleidsmatig en resultaatverantwoordelijk voor de uitvoering van de projecten. Eind 2009 moeten de projecten zijn gerealiseerd of deel uitmaken van de reguliere werkzaamheden binnen het Bedrijvenloket. In het eerste kwartaal van 2010 brengt het Bedrijvenloket een voortgangsrapportage uit over de verrichte werkzaamheden en de uitgevoerde projecten.

In de EBP begroting van 2009 is voor de uitvoering van het startersbeleid een post opgenomen van 60.000 euro. De begroting voor 2009 is in november 2008 door de raad definitief vastgesteld.

Alle ondernemers die aan het kwalitatieve onderzoek hebben meegewerkt, ontvangen de eindversie van het actieplan. Ook zullen zij in het eerste kwartaal van 2010 de voortgangsrapportage ontvangen. Hiermee laten we hen zien dat er wel degelijk iets concreets gebeurt met de aanbevelingen die zij hebben gedaan.

Bijlage A

Ondervraagde ondernemers kwalitatief onderzoek

Bedrijf	Ondernemer	Activiteit	Medew.	Start
Puur-IDEE	Karin Smid, Emmely Muskee	Reclame/communicatie	6	2005
Paragon Products	Wim Pater	Productie plantaardige kauwsnacks	23	2003
Meto 2004	Otto van der Holt	Klein metaal	7	2004
The Soil Company	Eddie Loonstra	GEO meetapparatuur en meetdienst	4	2001
Accepté	Theo Hoeksema	IT dienstverlening	30	2005
StomMC	Haico Pols	IT dienstverlening en marketing	12	2006
Been Hydrauliek	Herman Been	Installatie laad- en loskranen	6	2004
Store Support	Ivo van de Boer	Mystery shopping en marketing	6*	2004
John Matthijssen	Suzet Matthijssen	Productie en installatie lichtreclames	9	2001
I-people	Martin Meinema	Bemiddeling personeel	6*	2003
PdB design	Peter de Boer	Bouwkundige ontwerpen/IT	14	2005
Conjunct Marketing	Peter van der Tang	Marketing, dienstverlening, IT, techniek	9	1987
Screenfeed	Roel van der Molen	IT dienstverlening, reclame	6	2004
Dutch Card Printing	Roland Gort	Grafische industrie	6	2003
Polyvation	Theo Flipsen	Chemie, polymeren	20	1996
Dizain	Oane Hetteema	Reclame/communicatie	20	1995
Sherpasproyects	Jacob Zwinderman	Coaching, training, interimmanagement	7*	2001

Bijlage B

Samenvatting actieplan starters 2009

Starters hebben een positieve invloed op de economische ontwikkeling en de werkgelegenheid van de stad en regio. Gemiddeld komen er 5,37 banen voort uit nieuw opgerichte bedrijven⁹. Het stimuleren van starters is daarom een belangrijk onderdeel van het Groningse economische beleid. Zowel startende als gevestigde ondernemers kunnen bij het bedrijvenloket terecht als ze een eigen onderneming willen beginnen en verder voor alle overheidsgerelateerde vragen. In de raadsbrief van 24 januari 2008 hebben wij aangegeven de dienstverlening en de vindbaarheid van het Bedrijvenloket verder te vergroten. Daarnaast vinden wij het van belang om onze dienstverlening up to date te houden en af te stemmen op de behoeften van de startende ondernemer. Het 'Actieplan Starters 2009' is op verzoek van de Raad geschreven en geeft inzicht in de projecten die in 2009 voor (startende) ondernemers gepland staan.

In samenwerking met de provincie Groningen hebben we laten onderzoeken hoe we onze dienstverlening het beste kunnen aanvullen en verbeteren. Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoeksbureau Het Register. Het belangrijkste onderdeel was een 18-tal interviews onder bestaande ondernemers waarin wij ze hebben gevraagd waar hun behoefte liggen en wat het bedrijvenloket verder voor hen zou kunnen doen.

Op basis van de aanbevelingen uit de interviews en de ervaringen uit het bedrijvenloket zijn we uitgegaan van drie belangrijke uitgangspunten:

- Het verbeteren van onze dienstverlening
- Het optimaliseren van onze informatievoorziening
- Het initiëren en faciliteren van activiteiten passen bij de behoeften van Groninger ondernemers (netwerkrol)

Deze uitgangspunten hebben we, op basis van de thema's die uit de interviews naar voren zijn gekomen, verder uitgewerkt en gekoppeld aan projecten. Dit resulteert in het Actieplan Starters 2009.

Het actieplan geeft inzicht in de projecten die in 2009 voor (startende) ondernemers gepland staan. Hieronder vindt u een schematisch overzicht. Voor de inhoudelijke toelichting verwijs ik u naar hoofdstuk 4 van het Actieplan Starters 2009.

Subdoelstelling	Thema	Projecten	Doelen
1. Verbeteren dienstverlening	Coaching en begeleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Microfinanciering, gekoppeld aan coaching en begeleiding 	Starters zonder uitkering komen in aanmerking voor coaching.
	Financiering	<ul style="list-style-type: none"> • Microfinanciering • Square One 	Starters en studenten krijgen toegang tot kredietmogelijkheden.
	Opdrachten	<ul style="list-style-type: none"> • Notitie opdrachten jonge bedrijven 	Gemeente geeft jonge bedrijven meer kans op opdrachten.
	Ondernemerschap en Onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • Ondernemerstrefpunt Zuidoost • Ondernemeracademie • Business Ambassadors 	Onderwijs en bedrijfsleven sluiten beter op elkaar aan.
	Huisvesting en begeleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek haalbaarheid incubator 	Jonge ondernemingen krijgen betere overlevingsmogelijkheden.
2. Verbeteren informatievoorziening	Informatievoorziening	<ul style="list-style-type: none"> • Mind Your Business • Ondernemershuis 	Starters hebben toegang tot een betere informatievoorziening.
	Financiering en subsidies	<ul style="list-style-type: none"> • Actieve voorlichting over BBZ-regeling 	Ondernemers zijn beter op de hoogte van de financieringsmogelijkheden.
	Huisvesting	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren doorverwijfsfunctie huisvesting kleine bedrijven 	Kleine bedrijven vinden betere huisvesting.

⁹ Onderzoeksbureau het Register: analyse startende ondernemers volgens cijfers uit het provinciaal werkgelegenheidsregister, p. 24. Het cijfer is gebaseerd op het aantal bedrijven dat in 2001 is gestart en na vier jaar nog bestond.

3. Netwerken	Personeel	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek naar campagne werving technisch personeel 	Bedrijven zijn slagvaardiger in aantrekken technisch personeel.
	Netwerken	<ul style="list-style-type: none"> • Bijeenkomsten politiek en starters 	Starters en politiek maken kennis met elkaar.

Het actieplan vormt een aanvulling op de reguliere dienstverlening voor starters vanuit het bedrijvenloket. De projecten zijn gericht op startende ondernemers maar ook bestaande ondernemers worden betrokken bij bepaalde projecten als bijvoorbeeld het ondernemerstrefpunt.

Bij de uitvoering van de projecten werkt de afdeling Economische Zaken intensief samen met de diensten SOZAWE en OCSW. Sinds het project Overheidsloket 2000 werken we nauw samen met de Kamer van Koophandel en de Belastingdienst en vindt er regelmatig afstemming plaats. De gemeenschappelijke spreekuren is een voorbeeld van deze samenwerking. Daarnaast werken we samen met verschillende organisaties buiten de gemeente zoals de NOM, Syntense, ROC's, de RUG, de Hanzehogeschool en het UMCG. Samen met deze partijen willen we onze krachten bundelen om het klimaat voor startende ondernemers te verbeteren in stad en ommeland.